

Prawo łaski jako konstytucyjne uprawnienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego
z dnia 31 maja 2017 r., I KZP 4/17¹

Poz. 12

1. Prawo łaski, jako uprawnienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej określone w art. 139 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, może być realizowane wyłącznie wobec osób, których winę stwierdzono prawomocnym wyrokiem sądu (osób skazanych). Tylko przy takim ujęciu zakresu tego prawa nie dochodzi do naruszenia zasad wyrażonych w treści art. 10 w zw. z art. 7, art. 42 ust. 3, art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 177 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Arkadiusz Rozpędowski

Glosa

Glosowana uchwała została podjęta przez Sąd Najwyższy w sprawie M.K., M.W., G.P. i K.B., po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 31 maja 2017 r., przekazanego na podstawie art. 59 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1254, ze zm.) składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, postanowieniem Sądu Najwyższego w składzie trzech sędziów z dnia 7 lutego 2017 r. (II KK 313/16, niepubl.), zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy: „1. Czy przewidziany w zdaniu pierwszym art. 139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zakres normowania

¹ OSNKW 2017, nr 7, poz. 37.

zwrotu – «prawo łaski» – obejmuje również normę kompetencyjną do stosowania abolicji indywidualnej? 2. W przypadku negatywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze – jakie skutki wywołuje przekroczenie powyższego zakresu normowania dla dalszego toku postępowania karnego?».

Powyższy problem prawny powstał w wyniku procesu, w którym Sąd Rejonowy w W. wyrokiem z dnia 30 marca 2015 r., skazał M.K. oraz M.W. na kary po 3 lata pozbawienia wolności, zaś G.P. oraz K.B. na kary po 2 lata i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Dodatkowo orzeczono wobec tych oskarżonych środków karny w postaci zakazu zajmowania stanowisk w administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, organach kontroli państwowej, organach kontroli samorządu terytorialnego oraz stanowisk kierowniczych w innych instytucjach państwowych na okres 10 lat. Apelację od wyroku wnieśli obrońcy wszystkich oskarżonych. Zaskarżając wyrok w całości, domagali się zmiany wyroku poprzez uniewinnienie (obrońcy G.P., M.K. i M.W.) lub uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (obrońca K.B.). Wyrok ten został także zaskarżony na niekorzyść wszystkich oskarżonych, w części co do orzeczonych kar, przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego A.L. oraz oskarżycielkę posiłkową V.G. W apelacjach tych zawarto wnioski o zmianę wyroku poprzez podwyższenie kar pozbawienia wolności wobec wszystkich oskarżonych. Wszystkie apelacje zostały przyjęte do rozpoznania.

Po wniesieniu i przyjęciu apelacji postanowieniem z dnia 16 listopada 2015 r. (Nr PU.117.45.2015) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie art. 139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.; dalej: Konstytucja RP) zastosował prawo łaski w formule „zastosować prawo łaski w stosunku do K.B., M.K., G.P., M.W. przez przebaczenie i puszczanie w niepamięć oraz umorzenie postępowania”.

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 30 marca 2016 r. uchylił zaskarżony wyrok i umorzył postępowanie karne wobec wszystkich oskarżonych na podstawie art. 17 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1987; dalej: k.p.k.). W uzasadnieniu Sąd Okręgowy w W. wskazał, że podstawą wydania takiego orzeczenia było uznanie, iż prezydenckie prawo łaski wiąże sąd odwoławczy i nie jest on uprawniony do „weryfikacji przyczyn decyzji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, bowiem została wydana ona na mocy obowiązujących przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 139), której obowiązek przestrzegania spoczywa na sądzie okręgowym”. Sąd odwoławczy wydał takie rozstrzygnięcie nie z uwagi na przyczynę zastosowania prawa łaski, ale mając na względzie jego treść. Kasację od tego wyroku na niekorzyść wszystkich oskarżonych złożyli pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych S.L., V.G. oraz P.R. i A.K. W kasacjach podniesiono szereg zarzutów, które zostały oparte na naruszeniu aktów prawa, m.in.: art. 45 ust. 1

w zw. z art. 7 Konstytucji RP – naruszenie prawa oskarżycieli do sądu, art. 176 ust. 1 – naruszenie prawa do dwuinstancyjnego postępowania, europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (art. 6 ust. 1 – brak rzetelnego procesu, art. 13 – brak prawa do skutecznego środka odwoławczego), art. 430 § 1 k.p.k., art. 437 § 1 k.p.k., art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k., polegających na uchyleniu zaskarżonego wyroku i umorzeniu postępowania, pomimo tego, że prawo łaski stosuje się do prawomocnego wyroku karnego oraz tych samych przepisów kodeksu postępowania karnego i pozostających z nimi w związku przepisów Konstytucji RP (art. 139, art. 173 w zw. z art. 45 ust. 3), gdzie zarzut oparto także na stwierdzeniu, że prawidłowa wykładnia tych przepisów Konstytucji RP, w aspekcie odrębności i niezależności władzy sądowniczej w zakresie orzekania o odpowiedzialności karnej, winna prowadzić do wniosku, że tak wydane postanowienie w przedmiocie prawa łaski nie wiąże sądu karnego w zakresie, w jakim orzeka on o odpowiedzialności karnej oskarżonych.

Kasacje zostały przyjęte i procedowano co do nich w Sądzie Najwyższym na rozprawie w dniu 7 lutego 2017 r. (II K 313/16, niepubl.). Podczas rozprawy kasacyjnej obrońcy oskarżonych wnieśli o pozostawienie kasacji bez rozpoznania na podstawie art. 529 k.p.k., zaś pełnomocnicy oskarżycieli posiłkowych wskazywali na celowość przedstawienia zagadnienia prawnego poszerzonemu składowi Sądu Najwyższego. Natomiast prokurator Prokuratury Krajowej nie widział podstaw do skierowania zagadnienia prawnego do poszerzonego składu.

Sąd Najwyższy przedstawił składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – do rozstrzygnięcia – zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości co do wykładni prawa, wyrażone w dwóch zasygnalizowanych już na początku niniejszej glosy pytaniach. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał na problem prawny przedstawiony do rozstrzygnięcia z uwagi na treść art. 529 k.p.k., skupiając się głównie na wątpliwościach co do normatywnej zawartości prawa łaski zawartego w art. 139 Konstytucji RP, tj. czy w ramach tego prawa Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może zastosować akt abolicji indywidualnej.

Zdaniem występującego z pytaniem prawnym składu Sądu Najwyższego żadna z metod wykładni nie daje jednoznacznej odpowiedzi, istnieją bowiem rozbieżności co do zastosowania indywidualnej abolicji w ramach prawa łaski, tak w doktrynie prawa konstytucyjnego, jak i prawa karnego. Sąd Najwyższy dostrzegł, że wbrew twierdzeniom sądu odwoławczego unormowane w art. 139 Konstytucji RP prawo łaski ma granice; wyznacza je istota tej instytucji, zważywszy także na konieczność uwzględnienia innych zasad konstytucyjnych, tj. działania tylko w granicach prawa (art. 7 i art. 126 ust. 3 Konstytucji RP). W toku dalszego wywodu podkreślił, że na gruncie wykładni językowej sformułowanie „prawo łaski” ma znaczenie bardziej jurydyczne niż to znaczenie, jakie ustala

się w języku ogólnym, zaś kontekst historyczny nie jest przesądzający, ponieważ poprzednie konstytucje (marcowa z 1921 r., kwietniowa z 1935 r., z 1952 r.) miały zupełnie inną „obudowę” niż obecnie obowiązująca Konstytucja RP, co na tle rozumienia prawa łaski nie daje jednoznacznych rezultatów w zakresie objęcia nimi abolicji indywidualnej. Także rezultaty wykładni funkcjonalnej oraz systemowej nie rozstrzygają – zdaniem Sądu Najwyższego – przedstawionych wątpliwości.

Sąd Najwyższy wskazał, że na płaszczyźnie funkcjonalnej, a przede wszystkim na płaszczyźnie wewnętrznej zgodności unormowań samej Konstytucji RP, stosowanie prawa łaski w postaci abolicji, przed wydaniem prawomocnego wyroku, może naruszać zasadę trójpodziału władzy (art. 10), zasadę domniemania niewinności (art. 42 ust. 3), prawo do sądu (art. 45 ust. 1), zasadę wyłączności sądów w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości (art. 175 ust. 1) i zasadę dwuinstancyjności postępowania (art. 176 ust. 1).

W pisemnym stanowisku prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o podjęcie uchwały o następującej treści: „1. Przewidziany w zdaniu pierwszym art. 139 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zakres normowania zwrotu «prawo łaski» obejmuje również normę kompetencyjną do stosowania abolicji indywidualnej; 2. Odpowiedź powyższa czyni bezprzedmiotowym pytanie drugie”. Prokurator Prokuratury Krajowej w uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że ustrojodawca w sposób zamierzony odstąpił od szczegółowego dookreślenia pojęcia prawa łaski, dostrzegając potrzebę zapewnienia Prezydentowi RP maksymalnej swobody w stosowaniu tej instytucji. Dodał, że brak definicji legalnej tego pojęcia, jak i ogólnikowość regulacji w art. 139 Konstytucji RP zobowiązują do spojrzenia na tę problematykę w aspekcie historycznym.

Wnioskodawca podkreślił, że Prezydent RP nie jest ograniczony dyrektywami określonymi w art. 563 k.p.k., może więc stosować prawo łaski przed zakończeniem określonych w kodeksie postępowania karnego procedur, a prezydenckie akty łaski mają charakter ostateczny, czyli nie podlegają kontroli procesowej. Uznając, że możliwość stosowania abolicji indywidualnej w trybie prawa łaski z art. 139 Konstytucji RP stanowi rozwiązanie przemyślane, będące konsekwencją wcześniejszych doświadczeń ustrojodawcy, prokurator podkreślił, że rozwiązanie takie nie pozostaje w sprzeczności z konstytucyjnymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, a więc nie stanowi ograniczenia prawa do sądu, naruszenia zasady domniemania niewinności oraz zasady równości wobec prawa. Prokurator, odnosząc się do kwestii ingerencji w wymiar sprawiedliwości, podniósł, że w przypadku abolicji indywidualnej zastosowanej w formie prawa łaski nie dochodzi do rozstrzygnięcia w przedmiocie winy. Ponadto nie uważa się, aby taką ingerencją Prezydenta w sposób wykonywania władzy sądowniczej było np. zwolnienie skazanego od odbywania kary właśnie w trybie aktu łaski.

Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów, po przeprowadzeniu dogłębnych rozważań, uznał, że „prawo łaski, jako uprawnienie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej określone w art. 139 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, może być realizowane wyłącznie wobec osób, których winę stwierdzono prawomocnym wyrokiem sądu”. Treść art. 139 Konstytucji RP brzmi: „Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej stosuje prawo łaski. Prawa łaski nie stosuje się do osób skazanych przez Trybunał Stanu”. Powyższa regulacja przewidująca prawo łaski dla głowy państwa cechuje się bardzo ograniczoną treścią. Tekst ustawy zasadniczej sprowadza się do wyrażenia określonej kompetencji bez przedstawienia zakresu tego uprawnienia².

Instytucja prawa łaski ma bardzo zróżnicowany charakter i musi być ujmowana przy wykorzystaniu szeregu odmiennych od siebie punktów widzenia, które pomogą wskazać merytoryczną zawartość jurysdykcji, jaką wykonywać ma Prezydent RP. Skromność prawnej regulacji prowadzi do wniosku, że wyznaczenie granic aktu łaski musi się odbywać z uwzględnieniem tradycji ustrojowej i dorobku nauki prawa. W doktrynie dwudziestolecia międzywojennego odmawiano Prezydentowi prawa do zarządzania amnestii lub abolicji, tłumacząc, że głowa państwa „takiego uprawnienia nie posiada, a instytucje te wymagałyby wydania ustawy”³. W PRL przychyłano się do poglądu, że abolicja i amnestia zastrzeżone są do wyłącznej domeny materii ustawodawczej⁴. Dopuszcza się, że prawo łaski przyjmuje zawsze charakter indywidualny – „dotyczy konkretnej osoby i konkretnego wyroku skazującego”⁵. Zarówno w najnowszych dziejowo ustawach zasadniczych, jak i odpowiadającej im nauce prawa wskazywano, że akt ułaskawienia nie powinien zawierać zarządzeń o charakterze amnestyjnym lub abolicyjnym⁶.

Obecnie obowiązująca Konstytucja RP przyjęła konstrukcję, czyniąc Prezydenta wolnym w wykonywaniu konstytucyjnego uprawnienia dokonywania ułaskawień. Powyższa prerogatywa Prezydenta RP została umiejscowiona w katalogu uprawnień osobistych, podejmowanych bez wymogu poddawania decyzji kontrasygnacie Prezesa Rady Ministrów. Jest to akt, za który głowa państwa ponosi odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu, z oskarżenia wywiedzionego przez Zgromadzenie Narodowe, w sytuacji gdy zostanie podjęte ono z naruszeniem prawa⁷. Odnosząc się do literatury, podkreśla się, że

² K. Kozłowski, *Prawo łaski Prezydenta RP. Historia. Regulacja. Praktyka*, Warszawa 2013, s. 235.

³ W. Makowski, *Prawo karne*, Warszawa 1924, s. 421.

⁴ F. Siemieński, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 1976, s. 279–280.

⁵ L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2003, s. 279.

⁶ K. Kozłowski, *Prawo łaski...*, s. 193.

⁷ M. Kruk, *Konstytucja RP na tle zasad współczesnego państwa prawnego. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2006, s. 184–186.

Prezydent RP, stosując prawo łaski, nie jest związany przepisami określającymi przesłanki tego aktu, który nie potrzebuje uzasadnienia. Oznacza to „swobodę oceny Prezydenta, który podlega w tym względzie jedynie kontroli ze strony opinii publicznej”⁸. Należy wskazać, że akt łaski nie powinien być niezrozumiały dla społeczeństwa czy też nadwyrażający poczucie sprawiedliwości, gdyż przeczyłoby to konstytucyjnemu powołaniu Prezydenta jako najwyższego przedstawiciela państwa, które jest dobrem wspólnym i demokratycznym państwem prawa.

Prezydent, stosując prawo łaski, wydaje postanowienie. Powyższy dokument, zawsze w formie pisemnej, powinien spełniać podstawowe kryteria rozstrzygnięcia wydawanego przez organ władzy publicznej⁹. Do podstawowych wymogów należy zaliczyć: wskazanie rodzaju wydanego aktu, nazwę organu upoważnionego do jego wydania, powołanie podstawy prawnej, sentencję o zastosowaniu prawa łaski, precyzyjne określenie osoby ułaskawionego z imienia i nazwiska. Z uwagi na cechę indywidualności prawa łaski należy wskazać, jaka kara lub środek, za jakie przestępstwo i w jaki sposób jest ułaskawionemu darowana. Niezbędne jest również wskazanie właściwego w sprawie prawomocnego orzeczenia, w treści którego wymierzono karę¹⁰. Prawo łaski głęboko wkracza w sferę zarezerwowaną dla organów wymiaru sprawiedliwości, przez co może być uznane za zaprzeczenie niezawisłości sędziowskiej oraz zasady związania prawomocnymi wyrokami¹¹. Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że nadając prezydenckiej łasce przymiot wyjątkowości – „orzeczenia sądowe mogą zostać zmienione tylko przez właściwe organy władzy sądowej, a jedynie dopuszczalne wyjątki w tym zakresie stanowią – zgodnie z poglądami doktryny prawa – prezydenckie prawo łaski oraz prawo ustawodawcy do stanowienia ustaw o amnestii”¹². Prawo łaski jest ingerencją w sądową autonomię orzekania, jednak ma wyjątkowy charakter, zawsze sprowadzający się do ściśle określonego przypadku. Nie przynosi ujemny władzy sądowej, ponieważ nie znosi wyroku potępiającego¹³. Ułaskawienie jest przyrzeczeniem władzy publicznej, skierowanym do skazanego, że orzeczona wobec niego kara nie będzie wykonana. Aby taka sytuacja miała miejsce, ułaskawienie musi być prawomocne, tzn. procedura, przy której zastosowaniu ono zapadło, nie może przewidywać już (zwyczajnych) środków zaskarżenia. Dopóki taka decyzja nie nabierze waloru prawomocności, nie można stwierdzić, że jakaś kara została wymierzona. Prezydent

⁸ J. Ciapała, *Prezydent w systemie ustrojowym Polski 1989–1997*, Warszawa 1999, s. 308.

⁹ P. Sarnecki, *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*, Kraków 2000, s. 59.

¹⁰ K. Kozłowski, *Prawo łaski...*, Warszawa 2013, s. 197.

¹¹ J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2004, s. 428.

¹² Wyrok TK z dnia 14 kwietnia 1999 r., K 8/99, OTK ZU 1999, nr 3, poz. 41.

¹³ A. Esmein, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2013, s. 399.

udziela prawa łaski względem określonego bytu prawnego, tj. w odniesieniu do wymierzonej kary – dopiero z momentem uprawomocnienia się orzeczenia¹⁴. Należałoby zatem uznać tzw. abolicję indywidualną za niedopuszczalną. Abolicja indywidualna jest aktem skierowanym do konkretnej osoby, znajdującej się w określonej sytuacji procesowej. Polega na uwolnieniu od odpowiedzialności jeszcze przed prawomocnym zakończeniem sprawy poprzez skierowanie aktu zakazującego wszczęcie lub nakazującego umorzenie postępowania karnego. Niedopuszczalność przybrania przez akt agregacji takiej formy, a tym samym takie ograniczenie zakresu przedmiotowego prawa łaski podkreśla przeważająca większość przedstawicieli nauki prawa konstytucyjnego¹⁵. Zbieżny punkt przedstawiają również dogmatycy prawa karnego, prezentując pogląd, że akt łaski może darować jedynie karę już prawomocnie orzeczoną¹⁶. W kodeksie postępowania karnego ułaskawienie postrzegane jest tylko w kontekście wydanego prawomocnego wyroku skazującego. Pojawiają się tylko nieliczne głosy w doktrynie za dopuszczalnością stosowania abolicji indywidualnej, ponieważ nie sprzeciwiają się temu przepisy ustawowe. Dodatkowo argumentuje się, że postanowienia procedury karnej z zasady mówią o skazanym, jednak nie jest to fakt decydujący, gdyż ustawa przewiduje procedurę ułaskawienia z urzędu bez zasięgania opinii sądów, a Prezydent może zastosować prawo łaski z pominięciem procedury wyznaczonej przez kodeks¹⁷. Zgodnie z art. 126 ust. 3 Konstytucji RP „Prezydent Rzeczypospolitej wykonuje swoje zadania w zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach”. Na żądanie Prezydenta Prokurator Generalny „jest zobowiązany przedstawić mu akta każdej sprawy w celu skorzystania z prawa łaski bez zasięgania jakichkolwiek opinii (art. 567 § 2 k.p.k.)”¹⁸. Kodeks postępowania karnego reguluje jedynie procedurę ułaskawieniową przed sądami i Prokuratorem Generalnym, a przepisy nie dotyczą postępowania przed organem upoważnionym do stosowania prawa łaski. Zatem „Prezydent może skorzystać z prawa łaski bez wykorzystania tej procedury”¹⁹. Ponadto „Nie budzi (...) wątpliwości, że Prezydent może zastosować łaskę w ogóle z pominięciem trybu przewidzianego w k.p.k.”²⁰. „Żaden przepis ustawy

¹⁴ S. Glaser, *Polski proces karny w zarysie*, Kraków 1934, s. 305.

¹⁵ P. Winczorek, *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2003, s. 222–223; L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne...*, s. 279; W. Skrzydło, *Polskie prawo konstytucyjne*, Lublin 2005, s. 181.

¹⁶ L. Lernell, *Wykład prawa karnego. Część ogólna*, t. 2, Warszawa 1971, s. 198; J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 430.

¹⁷ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 1184.

¹⁸ T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2005, s. 896.

¹⁹ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego...*, s. 523.

²⁰ *Ibidem*, s. 1329.

zasadniczej nie wyklucza ulaskawienia przed prawomocnym skazaniem²¹. Z tą argumentacją nie można się zgodzić, ponieważ takie stanowisko oznaczałoby akceptację bardzo silnej ingerencji w postępowanie toczące się bezpośrednio przed niezawisłym sądem lub niezależną prokuraturą. Należy rozważyć, czy tak silna ingerencja nie stanowi naruszenia art. 10 Konstytucji RP, gwarantującego rozdzielność władz z uwzględnieniem zasady, że mogą one na siebie wpływać tylko w sposób prawnie oznaczony, co wynika z zasady wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP. Taka abolicja byłaby przedwczesną ingerencją w wymiar sprawiedliwości (art. 175 ust. 1 Konstytucji RP)²². Słusznie podnoszony jest postulat, że prawo łaski nie może wyrażać się w ingerencjach w toczący się proces i obejmować swym zasięgiem oskarżonego lub obwinionego, a nawet skazanego, ale przed uprawomocnieniem się wyroku²³. Kolejnym argumentem przeciwko obdarzeniu Prezydenta RP prawem wstrzymania procesu są w obowiązującym porządku prawnym zasady demokratycznego państwa prawa. Niedopuszczalne jest stosowanie abolicji indywidualnej, powołując się na naruszenie konstytucyjnie gwarantowanego prawa do sądu oraz prawa do obrony, jak również zasady domniemania niewinności, tj. fundamentalnych instytucji procesu, w którym rozstrzyga się o odpowiedzialności karnej. Obowiązek opisany powyżej jest nie tylko wymogiem konstytucyjnym, lecz wynika także z orzecznictwa sądów międzynarodowych, które w kontekście prawa do sądu akcentują niedopuszczalność abolicji indywidualnej²⁴. Artykuł 42 ust. 3 Konstytucji RP wskazuje jednoznacznie, że każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Aprobata dopuszczalności abolicji indywidualnej stałaby się niebezpiecznym wyłomem umożliwiającym Prezydentowi RP dokonywanie swoistej kasacji nieprawomocnego orzeczenia. Jeżeli głowie państwa wolno wprowadzić do procesu ujemną przesłankę postępowania, uniemożliwiającą jego dalsze prowadzenie, zarówno na etapie postępowania przygotowawczego, później jurysdykcyjnego, aż do wydania wyroku w pierwszej instancji, a następnie w okresie postępowania odwoławczego, tj. po wydaniu pierwszego rozstrzygnięcia, to akt łaski stałby się *de facto* i *de iure* decyzją uchylającą to nieprawomocne orzeczenie. Takie rozwiązanie pozwoliłoby Prezydentowi przejęcie na siebie kompetencji wymiaru sprawiedliwości, przez co władza wykonawcza zyskałaby istotny wpływ na jurysdykcję karną niezależnej władzy sądowniczej, co z kolei zagroziłoby przestrzeganiu zasady podziału

²¹ *Ibidem*, s. 1328.

²² S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2008, s. 561–562.

²³ L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne...*, Warszawa 2017, s. 275.

²⁴ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 2 listopada 2004 r., 32446/96, LEX nr 142254.

i niezależności władz²⁵. Akt łaski oznacza całkowite lub częściowe darowanie sprawcy skutków kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu i nie powoduje uchylecia prawomocnego wyroku skazującego ani uniewinnienia skazanego²⁶. Przesłanką stosowania aktu łaski nie jest okoliczność podważająca winę skazanego czy też wysokość orzeczonej kary, lecz inne okoliczności, wskazane np. w art. 563 k.p.k. Ułaskawienie nie zmienia formalnie samego orzeczenia ani go nie uchyla. Stanowi tylko przeszkodę w wykonaniu orzeczonej kary, nie dotykając samego wyroku²⁷.

Konkludując, należy stwierdzić, że Sąd Najwyższy trafnie wskazał, iż prawo łaski będące uprawnieniem Prezydenta RP, określone w art. 139 Konstytucji RP, może być realizowane wyłącznie wobec osób, których winę stwierdzono prawomocnym wyrokiem sądu (osób skazanych). Oczywiście tylko przy takim ujęciu zakresu tego prawa nie dochodzi do naruszenia zasad wyrażonych w treści art. 10 w zw. z art. 7, art. 42 ust. 3, art. 45. ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 177 Konstytucji RP. Zastosowanie prawa łaski przed datą prawomocności wyroku nie wywołuje skutków procesowych.

Act of pardon as a constitutional prerogative of the President of the Republic of Poland

The subject-matter of the commentary to the resolution of the Supreme Court of 31 May 2017 in Case I KZP 4/17 is the institution of pardon and its implementation in the case of persons found guilty in a final court judgement. The standpoint of the Supreme Court expressed in the resolution has been approved in the commentary.

²⁵ K. Kozłowski, *Prawo łaski...*, s. 241.

²⁶ Wyrok NSA z dnia 9 kwietnia 2008 r., II GSK 21/08, niepubl.

²⁷ M. Starzewski, *Uwagi o zwierzchnictwie sił zbrojnych oraz o prawie łaski Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej*, „Czasopismo Prawnicze i Ekonomiczne” 1936, nr 30, s. 227.